

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ЗАПОРІЗЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

ПНЗ «ЦЕНТР ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА ВОЗНЕСЕНІВСЬКОГО
РАЙОНУ» ЗАПОРІЗЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання науково
методичної ради НМЦ
департаменту освіти і науки
Запорізької міської ради
№ _____

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ департаменту освіти
і науки
Запорізької міської ради
№ _____

Навчальна програма з позашкільної освіти

науково-технічного напрямку

«Чарівна майстерня»

7 років навчання

м. Запоріжжя – 2017

Автор:

Олійник Сергій Олександрович – керівник гуртка різьблення по дереву
«Чарівна майстерня»

7 років навчання

Рецензенти:

Завідувач кафедри андрагогіки Запорізького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти, доктор педагогічних наук, доцент
Приходько В.М.

ПРОГРАМА ГУРТКА ХУДОЖНЬОЇ ОБРОБКИ ДЕРЕВИНИ

Початковий, основний і вищий рівні ПОЯСНОВАЛЬНА ЗАПИСКА

Національно-культурне відродження України передбачає формування національної самосвідомості, творчого мислення особистості. Одним із важливих параметрів повноцінного та гармонійного зростання особистості є її здатність творити. Розвиток цього творчого потенціалу покладається як на шкільну так і на позашкільну освіту.

Універсальною у вирішенні завдань художньо-технічного та особистісного розвитку дітей, громадського і духовного становлення підростаючого покоління є науково-технічна творчість, яка вже у початковій школі становить одну з найдоступніших і емоційно захоплюючих форм творчості дитини.

У процесі колективного та індивідуального створення виробів з деревини, природних матеріалів, конструювання композицій різноманітної складності, вихованці набувають активності, самостійності й ініціативності. Заняття гуртка сприяють вихованню у них креативного мислення, дбайливого ставлення до природи, товариських відносин, почуття взаємодопомоги та взаємоповаги тощо.

Робота гуртка художньої обробки деревини тісно пов'язана з українським народним мистецтвом, відомими промислами та ремеслами. Заняття в гуртку залучають дітей до творчості, розвивають їхні інтереси, підвищують пізнавальну активність, розвивають допитливість, творчі здібності та навички.

Обробка деревини різьбленням є одним із видів художньо-технічної творчості, навчання якій формує у вихованців художньо-естетичні смаки та спонукає їх до активної участі у процесі відродження національно-культурних надбань українського народу та навчає шанобливому ставленню до природних багатств.

Метою програми є створення умов для розвитку творчих, технічних і наукових здібностей завдяки поєднанню теоретичних знань та практики, формування в уяві вихованців картини культурного простору, формування компетентностей особистості у процесі оволодіння вміннями та навичками роботи з різноманітними матеріалами, виховання інтегрованої особистості, забезпечення єдності у сприйманні довкілля, творчої активності вихованців у художній та технічній праці на основі взаємодоповнюваності.

Програма гуртка художньої обробки деревини націлена на виконання комплексу навчальних, розвивальних, творчих та виховних завдань за рівнями підготовки та формування у вихованців пізнавальної, практичної, творчої, соціальної компетенцій.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

1. Пізнавальної, що забезпечує ознайомлення з художньою обробкою деревини, її особливостями, поняттями та знаннями, які стосуються народної

творчості, художньої грамотності, дизайну, засвоєння початкових художніх, технічних і технологічних знань.

2. Практичної, що сприяє оволодінню навичками тригранно-виїмчастого, контурного, яворівського, гуцульського, рельєфного та скульптурного різьблення, коренепластики та сприяє формуванню естетичної грамотності, вмінь і навичок роботи з різноманітними матеріалами та інструментами, виготовлення виробів за традиціями народних промислів, вміння застосувати отримані знання на практиці, оволодінню навичками виготовлення різноманітних виробів декоративного мистецтва, конструювання, скульптури.

3. Творчої, що забезпечує набуття досвіду власної творчої діяльності; розвиток художніх здібностей, просторового й логічного мислення, уяви, фантазії, здатності проявляти творчу ініціативу, вирішувати творчі завдання, формування спостережливості, відчуття масштабу, кольору та пропорцій, художньо-образного сприйняття побаченого та його творчого відображення засобами мистецтва, варіативності та асоціативності.

4. Соціальної, що сприяє відродженню різьблення як виду мистецтва, вихованню дбайливого, шанобливого ставлення до народних традицій, національної свідомості, позитивних якостей емоційно-вольової сфери (самостійність, наполегливість, працелюбство та ін.), формування естетичного смаку, доброзичливості й товариськості, уміння працювати в колективі, прагнення продовжити навчання у профільних навчальних закладах.

Програма розрахована на роботу з дітьми та підлітками віком від 10 до 17 років. В основу програми гуртка покладені типові навчальні програми: «Програма художньої обробки деревини «Юні майстри»» (Навчальні програми з позашкільної освіти. Науково-технічний напрям.), яка передбачена Переліком типових програм з позашкільної освіти (лист МОН України від 11.11.2014 № 1/11-17866) та «Програма гуртка різьблення по дереву» (Програми з позашкільної освіти. Художньо-естетичний напрям. Випуск 2. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України).

Заняття гуртка впродовж навчального року супроводжуються інструктажами та бесідами з охорони праці та безпеки життєдіяльності.

Програма інтегрує знання гуртківців з технічної та декоративної творчості, народознавства, матеріалознавства, дизайну, тощо.

Навчальна програма передбачає 7 років навчання:

- 1-й рік – початковий рівень – 216 годин на рік, 6 годин на тиждень;
- 2-й рік – основний рівень – 216 годин на рік, 6 годин на тиждень;
- 3-й рік – основний рівень – 216 години на рік, 6 години на тиждень;
- 4-й рік – основний рівень – 288 години на рік, 8 години на тиждень;
- 5-й рік – основний рівень – 288 годин на рік, 8 годин на тиждень;
- 6-й рік – вищий рівень – 288 годин на рік, 8 годин на тиждень.
- 7-й рік – вищий рівень – 324 години на рік, 9 годин на тиждень.

Новизна програми полягає в:

- Комплексному викладанні основних тем: «Обробка деревини», «Народна творчість», «Дизайн», «Матеріалознавство» та «Декоративно-ужиткове

мистецтво», що ефективно сприяє ґрунтовному засвоєнню базових спеціальних знань, розкриттю індивідуального творчого потенціалу вихованців та спрямовує їх на обґрунтований вибір майбутньої професії.

- Зміщенні акценту програми у бік поглибленого вивчення народних традицій, основних принципів народних промислів;
- Художньо-естетичній спрямованості, створенні бази для наступної допрофесійної підготовки, забезпеченні засвоєння вихованцями базових знань для вступу до профільних навчальних закладів.

Особливості змісту та структури навчальної програми.

Програма побудована з урахуванням цілісного підходу до педагогічного процесу та відповідає наступним принципам навчання:

- гуманістичної спрямованості, який передбачає підпорядкування навчально-виховної роботи завданням формування творчої особистості;
- відповідності особливостям розвитку вихованця, який передбачає вивчення керівником творчого об'єднання психофізіологічних вікових особливостей вихованців та оптимальне їх використання;
- диференціації та індивідуального підходу, який передбачає індивідуальні завдання різних ступенів складності з урахуванням рівня теоретичної та практичної підготовки кожного вихованця;
- розвитку, вдосконалення, послідовності і системності знань, умінь і навичок, що передбачає дотримання змісту та вимог програми;
- координації «педагог – вихованець – сім'я», який передбачає створення умов для плідної співпраці з батьками вихованців, де вихованець виступає не тільки в ролі суб'єкта виховного процесу, а й безпосереднім його учасником.

Організаційно – методичні умови впровадження програми:

Види підготовки вихованців:

- Теоретична (лекції, бесіди, робота зі спеціальною та довідковою літературою, інтернет ресурсами, консультування).
- Практична (добір матеріалів, інструментів, розробка ескізів, робота зі схемами, виготовлення виробів, оформлення виробів).

Форми організації занять: колективні, групові та індивідуальні.

Навчальна програма груп *початкового рівня* передбачає загальний розвиток дитини, сприяння виявленню здібностей, обдарувань вихованців, розвитку їхнього інтересу до творчої діяльності, створення умов для творчого вибору, адаптації вихованців до позашкільної освіти. Вихованці здобувають навички матеріалознавства, проектування та послідовного виконання завдань, що сприяє розвитку аналітичного мислення. Використання таких матеріалів, як деревина, фанера, лоза, картон дозволяють зосередити увагу вихованців на формі та фактурі зображення.

Заняття з обробки деревини побудовані на ознайомленні вихованців з матеріалами різних видів, вивченні законів композиції, відпрацюванні навичок komponування в одне ціле елементів різної форми, щільності та кольору. Виконання різноманітних виробів дає вихованцям можливість оволодіти навичками роботи з деревообробним інструментом, прийомами художнього оформлення тощо.

Виконання завдань з конструювання певних композицій та виробів спрямоване на розвиток художньо-творчого мислення і творчої фантазії вихованців (народні іграшки, ляльки, сувеніри мозаїчні полотна тощо).

Головним під час засвоєння вихованцями різноманітних технік та засобів передачі дійсності є художньо-творча активність дітей та підлітків, яка спрямована не лише на відтворення художнього образу, але й на обговорення результату праці. Основою спілкування між педагогом і дитиною є діалог.

Заняття художньою обробкою деревини чергуються з заняттями декоративною творчістю: малюванням, конструюванням тощо. В структуру занять включаються рухливі паузи, вправи, що сприяють зняттю м'язової напруги рук, тулуба, покращують позитивний емоційний стан дитини.

Впродовж першого року навчання вони опановують найпростіші уміння й навички - користуватись необхідними матеріалами та інструментами, володіти технікою виготовлення простих виробів із дерева. З часом завдання для дітей стають складнішими - вони виготовляють різьблені речі зі складними мотивами, виконують складніші орнаментальні композиції з поєднанням різьблення різних видів і технік.

З метою розширення світогляду вихованців, навчальна програма передбачає організацію та проведення екскурсій до музеїв, на виставки творів народного мистецтва, зустрічі з народними майстрами.

Підсумкові заняття у формі відкритого заняття, виставки тощо проводяться наприкінці навчального року. На початковому рівні підготовки виконання завдань оцінює керівник гуртка.

На заняттях груп *основного рівня* завдання педагога полягає в тому, щоб найбільш ефективно розвинути творчі здібності вихованців, забезпечити формування у них практичних навичок.

На цьому етапі продукт дитячої творчості набуває статусу витвору мистецтва або вважається технічною новацією за умови, коли педагог перебирає на себе функцію відсутнього у дитини «внутрішнього критика», відхиляє невдале, обирає серед багатьох варіантів той, який має технічну або художню цінність.

Характерною ознакою навчально-виховного процесу в групах *основного рівня* є формування у гуртківців особистої пізнавальної активності шляхом досягнення позитивних емоцій, вольових якостей, самодисципліни та самооцінки, виховання самоповаги та упевненості в собі.

Важливим етапом навчання *основного рівня* є вивчення вихованцями видів, жанрів і специфіки художньої обробки деревини, знайомство їх із синтезом мистецтв і засобами художньої виразності, засвоєння різноманітних технічних прийомів створення художніх робіт.

Вихованці опановують основні види роботи з деревиною, іншими матеріалами, спеціальними інструментами та приладдям, основи графічної грамоти, композиції та матеріалознавства, прийоми композиційного рішення в декоративній та тематичній композиції; критерії оцінювання виробів із позиції художньої естетики, основні прийоми роботи в техніці контурного,

геометричного, «Яворівського», гуцульського, козацького побутового та інших різновидів різьблення, відпрацьовують механізм передавання фактури предметів різними засобами, засвоюють основні положення науково-технічної та декоративно-ужиткової грамоти, композиційні прийоми та способи композиційної організації площини, вивчають закони перспективи.

Важливим методом роботи з вихованцями груп основного рівня є імпровізація.

Вищий рівень передбачає засвоєння та використання на практиці таких головних тем: простір, об'єм, форма і закони композиції. Значна частина занять присвячується використанню скульптури, як засобу гармонізації форми та художньої виразності.

Велика увага приділяється засвоєнню поняття про специфіку декоративного образу, про декор, як засіб збагачення форми й композиційної організації поверхні та створення декоративних композицій.

Вихованці опановують основні види роботи щодо виконання об'ємних композицій, конструювання й виготовлення сувенірів з різноманітних матеріалів та їх оздоблення, добору матеріалів за їхніми властивостями, втілення в практичній роботі таких засобів організації композиції, як вибір формату, елементів композиції тощо.

Значне місце в діяльності груп вищого рівня посідає участь вихованців в конкурсах, виставках міського, обласного, Всеукраїнського та міжнародного рівнів та організація персональних виставок обдарованих гуртківців.

Програмою передбачено індивідуальну роботу з вихованцями згідно Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 11.08.2004, № 651.

Заняття в групах починаються 15 вересня і закінчуються 31 травня року відповідно до ст.16 Положення про позашкільний навчальний заклад (затверджено Постановою КМУ від 06.05.2001 №433).

Складові успішності вихованців

- здатність самостійно аналізувати запропонований виріб, технологію та послідовність виготовлення, окремі деталі тощо;
- здатність самостійного виготовлення виробів, складання схем, ескізів тощо;
- наявність моральної вихованості, працьовитості, здатності до взаємодопомоги тощо.

Показники успішності вихованців

- теоретична підготовленість – знання основ технології, властивостей матеріалів, знання інструменту та приладдя;
- практична підготовленість – вміння застосовувати знання та навички роботи з різноманітними матеріалами;
- участь у виставках, конкурсах.

Діагностика успішності

Контрольно-діагностичний компонент програми реалізується у

наступному контексті:

- початкове діагностування – на початку навчального року;
- поточний контроль – оцінка результатів засвоєння програми (конкурси, виставки, відкриті заняття, індивідуальна робота, співбесіди тощо) – протягом навчального року;
- підсумковий контроль – оцінка результативності і якості засвоєння програми.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН **Початковий рівень**

№ п/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		усього	теоретичні заняття	практичні заняття
1.	Вступне заняття	4	4	-
2.	Різьблення по дереву як один із видів декоративно-ужиткового мистецтва	102	20	82
3.	Робота з природним матеріалом	88	10	78
4.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	20	-	20
5.	Підсумкове заняття	2	2	-
Разом		216	36	180

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття (4 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік.

Правила поведінки в колективі.

Організаційні питання.

Робоча кімната. Інструменти та матеріали.

Загальні правила безпеки.

Правила поведінки в навчальному кабінеті, закладі.

Правила дорожнього руху.

2. Різьблення по дереву як один із видів декоративно-ужиткового мистецтва (102 год.)

Знайомство вихованців з будовою та основними властивостями дерева та деревини.

Вади дерев та деревини. Породи дерев. Види лісоматеріалів. Підготовка до роботи лісоматеріалів. Визначення вологості деревини. Сушіння деревини.

Склеювання деревини. Інструмент для обробки деревини. Правила, прийоми та техніка виконання різьблення. Обробка виробів з деревини.

3. Робота з природним матеріалом (88 год.)

Використання різноманітного природного матеріалу та поєднання його з різьбленими речами.

Практична робота:

Виготовлення ложки з деревини.

- виготовлення ескізу ложки
- вибір матеріалу
- первинна обробка деревини
- надання форми
- внутрішня вибірка ложки
- шліфування ложки
- захисне покриття виробу

2. Виготовлення декоративної вази зі шматка товстої гілки:

- випилювання ножівкою заготовки під вазу, очищення її від кори;
- обробка нижньої частини заготовки рубанком;
- обробка верхньої частини заготовки рубанком;
- висвердлювання горловини вази;
- розширення горловини вази стамескою;
- обробка зовнішньої частини вази наждачним папером;
- обробка внутрішньої частини вази наждачним папером;
- випилювання підставки для вази та обробка її наждачним папером;
- приклеювання основи вази до підставки;
- тонування виробу морилкою;
- покриття поверхні виробу лаком.

4. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (20 год.)

Пізнавально-ігрові програми, конкурси.

Екскурсії для ознайомлення з природою, історією і культурою краю.

Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв.

Зустрічі з народними майстрами.

5. Підсумкове заняття (2 год.)

Проведення виставки дитячих робіт.

Відзначення кращих учнів.

Завдання на літо.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Сформовані предметні та життєві компетентності

Пізнавальні:

- основи створення ескізу майбутньої роботи;
- відмінності та властивості деревини для різьблення;
- етапи роботи;

– правила безпечної роботи з ріжучими інструментами та деревиною;

Практичні:

- навички виконання робіт з деревини (виконання ложки та вази);

Творчі:

– навички розробки та створення колективних та індивідуальних проєктів;

– участь у виставках, конкурсах, майстер-класах тощо;

Соціальні:

– вміння працювати самостійно, у складі окремої групи, колективу;

– вміння формулювати власну творчу ідею, запитання та відповіді.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Основний рівень, перший рік навчання

№ п/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		усього	теоретичні заняття	практичні заняття
1.	Вступне заняття	4	4	-
2.	Контурне різьблення	90	20	70
3.	Тригранно-виїмчасте різьблення	78	20	58
4.	Геометричне різьблення у поєднанні з контурним	28	8	20
5.	Експерсії, конкурси, свята, виставки	12	-	12
6.	Підсумкове заняття	4	4	-
Разом		216	56	160

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття (4 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік.

Правила поведінки в колективі.

Організаційні питання.

Робоча кімната. Інструменти та матеріали.

Загальні правила безпеки.

Правила поведінки в навчальному кабінеті, закладі.

Правила дорожнього руху.

2. Контурне різьблення (90 год.)

Розвиток контурного різьблення в Україні.

Осередки та відомі майстри.

Поєднання орнаменту з портретним зображенням.

Технологія контурного різьблення.

Способи перенесення орнаменту на дерев'яну поверхню.

Специфічні інструменти для контурного різьблення.

Елементи та мотиви орнаменту.

Тонування поверхні заготовки.

Специфіка техніки гравірування.

Правила техніки безпеки.

Практична робота:

1. Виготовлення панно з геометричним орнаментом:

- підготовка пластини, обробка її наждачним папером;
- перенесення елементів орнаменту на пластину;
- різьблення основних ліній центрального візерунка;
- різьблення кінцевих підрізок;
- різьблення додаткових ліній;
- різьблення основних ліній візерунка рамки;
- різьблення додаткових ліній;
- різьблення кінцевих підрізок;
- різьблення елемента «горошинки» напівкруглими стамесками;
- обробка виробів наждачним папером;
- виготовлення елементів кріплення.

2. Виготовлення панно на тонованому фоні:

- підготовка дерев'яних пластин, шліфування наждачним папером;
- тонування пластини морилкою та її лакування;
- повторне лакування пластини;
- самостійна робота. Креслення елементів орнаменту за задумом дітей;
- різьблення основних ліній центрального візерунка;
- різьблення допоміжних ліній центрального візерунка;
- виконання кінцевих підрізок;
- виготовлення та оздоблення рамки для панно;
- оформлення рамки декоративним різьбленням;
- виконання кінцевих підрізок;
- виготовлення елементів кріплення панно.

3. Тригранно-виїмчасте різьблення (78 год.)

Особливості тригранно-виїмчастого різьблення.

Інструменти та матеріали.

Орнаменти тригранно-виїмчастого різьблення давніх слов'ян.

Значення символів геометричного орнаменту.

Традиції тригранно-виїмчастого різьблення у різних регіонах України.

Елементи й мотиви орнаментальних композицій.

Способи орнаментування площини.

Практична робота:

1. Виконання елементів тригранно-виїмчастого різьблення:

- підготовка дерев'яних пластин до роботи;
- різьблення повздовжніх, поперечних і діагональних ліній;
- різьблення «зубчиків» (також «скалки» або «кутики»);
- різьблення трикутників із вершиною в центрі або зміщеною вбік від центру;
- різьблення чотирикутника («копаниці») у формі квадрата чи прямокутника;
- різьблення ромба;
- різьблення розетки-сяйва у колі;
- різьблення розетки - «вертівки»;
- різьблення чотирипроменевої зірки;
- різьблення елемента «сходинка»;
- виконання контурних двограних і напівокруглих порізок;
- різьблення елемента «нігтики».

2. Виготовлення набору декоративних кухонних дощечок:

- підготовка деревини;
- креслення шаблонів;
- перенесення ескізу на дерев'яні заготовки;
- креслення елементів орнаменту на заготовках (за зразком);
- обробка наждачним папером;
- різьблення елементів орнаменту на центральній дощечці;
- різьблення елементів орнаменту на основі виробу;
- виготовлення елементів кріплення на основі виробу.

4. Геометричне різьблення у поєднанні з контурним (28 год.)

Вироби з даним видом різьблення. Найпоширеніші його елементи.

Технологія виконання.

Практична робота:

Виготовлення декоративного панно:

- підготовка дерев'яної пластини;
- перенесення елементів орнаменту на підготовлену пластину;
- різьблення основних ліній центрального візерунка;
- різьблення додаткових ліній;
- різьблення основних ліній візерунка рамки;
- виготовлення елементів кріплення панно.

5. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Пізнавально-ігрові програми, конкурси.

Екскурсії для ознайомлення з природою, історією й культурою краю.

Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв.

Зустрічі з народними майстрами.

6. Підсумкове заняття (4 год.)

Проведення виставки дитячих робіт.

Відзначення кращих вихованців.

Завдання на літо.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Сформовані предметні та життєві компетентності

Пізнавальні:

- основи нанесення ескізу майбутньої роботи;
- відмінності та властивості деревини для різьблення;
- правила безпечної роботи з ріжучими інструментами та деревиною;

Практичні:

- навички виконання робіт з деревини ;
- виготовлення елементів кріплення панно;
- різьблення додаткових ліній;

Творчі:

- навички розробки та створення колективних та індивідуальних проєктів;
- участь у виставках, конкурсах, майстер-класах тощо;

Соціальні:

- вміння працювати самостійно, у складі окремої групи, колективу;
- вміння формулювати власну творчу ідею, запитання та відповіді

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Основний рівень, другий рік навчання

№ п/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		усього	теоретичні заняття	практичні заняття
1.	Вступне заняття	2	2	-
2.	Яворівське жолобчасто-вибірне різьблення	90	18	72
3.	Поєднання геометричного та яворівського видів різьблення	100	10	90
4.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	20	-	20
5.	Підсумкове заняття	4	4	-
Разом		216	34	182

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік.

Правила поведінки в колективі.
Організаційні питання.
Робоча кімната. Інструменти та матеріали.
Загальні правила безпеки.
Правила поведінки в навчальному кабінеті, закладі.
Правила дорожнього руху.

2. Яворівське жолобчасто-вибірне різьблення (90 год.)

Історія виникнення та специфіка різьблення цього виду. Технологія.

Інструменти та матеріали.

Елементи і мотиви орнаменту. Способи нанесення орнаменту на дерев'яну поверхню.

Практична робота:

1. Підготовка дерев'яних пластин для тренувальних вправ:

- різьблення елементів «крапки», «штрихи», «лінії»;
- різьблення елементів «сіточка», «підківка»;
- різьблення елементів «півмісяць», «кривульки»;
- різьблення елемента «пшеничка»;
- різьблення елемента «листочки»;
- поетапне різьблення елемента «гілочка»;
- різьблення елементів «кущик», «травичка»;
- різьблення елемента «п'ятипелюсткова квітка».

2. Декоративне панно з елементами яворівського різьблення:

- вибір форми панно;
- вибір і підготовка деревини;
- малювання ескізу виробу з використанням рослинного орнаменту;
- поетапне тонування та лакування пластин;
- шліфування наждачним папером і лакування пластин;
- перенесення рослинного орнаменту на пластину;
- різьблення основних елементів рамки;
- різьблення додаткових елементів рамки;
- різьблення кутових елементів панно;
- різьблення основних елементів центрального візерунка панно;
- різьблення додаткових елементів центрального візерунка панно;
- виготовлення елементів кріплення панно;
- лакування панно.

3. Поєднання геометричного та яворівського видів різьблення (100 год.)

Знайомство із скриньками різних видів. Способи виготовлення та кріплення кришки до скриньки.

Практична робота:

Виготовлення скриньки:

- малювання ескізу візерунка;
- підготовка матеріалу для роботи;
- креслення та розмітка деталей скриньки на дерев'яній пластині;
- випилювання деталей скриньки лобзиком та обробка їх наждачним папером;
- склеювання деталей скриньки;
- поетапне шліфування виробу;
- тонування скриньки морилкою та її лакування;
- шліфування та повторне лакування виробу;
- полірування виробу;
- перенесення візерунка на кришку скриньки;
- різьблення центрального візерунка кришки;
- різьблення бокових частин кришки;
- різьблення штрихових ліній на бокових частинах скриньки;
- перенесення візерунка на стінки скриньки;
- різьблення штрихових ліній на стінках скриньки;
- відділення кришки від основної частини скриньки;
- обробка кришки та основної частини скриньки наждачним папером;
- виготовлення петель для кріплення кришки до основної частини скриньки;
- монтаж кріплення до скриньки;
- обклеювання тканиною внутрішньої частини скриньки;
- лакування виробу.

4. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (20 год.)

Пізнавально-ігрові програми, вікторини, конкурси.

Екскурсії для ознайомлення з природою, історією й культурою краю.

Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв.

Зустрічі з народними майстрами.

5. Підсумкове заняття (4 год.)

Проведення виставки дитячих робіт.

Відзначення кращих учнів.

Завдання на літо.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Сформовані предметні та життєві компетентності

Пізнавальні:

- основи нанесення ескізу ,копії на деревину;
- відмінності та властивості порід дерев для різьблення;
- послідовність виготовлення робіт з деревини;
- правила безпечної роботи з ріжучими інструментами та деревиною;

Практичні:

- виконання панно з геометричним різьбленням;
- поєднання різних видів різьблення;

Творчі:

- розробка та створення колективних та індивідуальних проєктів;
- участь у виставках, конкурсах, майстер-класах тощо;

Соціальні:

- вміння працювати самостійно, у складі окремої групи, колективу;
- вміння формулювати власну творчу ідею, запитання та відповіді.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН **Основний рівень, третій рік навчання**

№ п/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		усього	теоретичні заняття	практичні заняття
1.	Вступне заняття	2	2	-
2.	Специфічні риси гуцульського різьблення	40	10	30
3.	Різьблення по дереву у побуті українського козацтва	50	10	40
4.	Інкрустація, інтарсія і маркетрі	100	20	80
5.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	20	-	20
6.	Підсумкове заняття	4	4	-
Разом		216	42	174

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік.

Правила поведінки в колективі.

Організаційні питання.

Робоча кімната. Інструменти та матеріали.

Загальні правила безпеки.

Правила поведінки в навчальному кабінеті, закладі.

Правила дорожнього руху.

2. Специфічні риси гуцульського різьблення (36 год.)

Початки гуцульського різьблення та його розквіт. Осередки промислу.

Відомі різьбярі, які розвинули та вдосконалили техніку гуцульського різьблення.

Технологія, інструменти та матеріали. Допоміжні інструменти для різьблення даного виду.

Вироби з елементами гуцульського різьблення. Способи їхнього виготовлення.

Основні мотиви орнаменту, способи його побудови.

Практична робота:

- тренувальні вправи;
- різьблення елементів «драбинки», «кільчасте письмо», «кривульки»;
- різьблення елементів «моршинки», «зубці», «січені зубці»;
- різьблення елементів «дашки», «бендюги», «смерічки»;
- різьблення елементів «огірочки», «медівники», «бесаги», «копанці»;
- різьблення елементів «віконце», «завиванки», «гачки».

3. Різьблення по дереву у побуті українського козацтва (50 год.)

Вивчення елементів «копитця», «жолобки», «парканець», «слізки», «заячі вушка», «соняшник», «бані», «ментелі», «дужки», «тарнички», «кучері», «ріжки».

Практична робота.

1. Виготовлення декоративної булави:

- малювання рисунка-схеми виробу;
- підготовка деревини для виготовлення основи булави;
- обробка виробу наждачним папером;
- перенесення рисунка орнаменту на основу;
- виконання різьблення візерунка основи;
- перенесення рисунка орнаменту на дерев'яну поверхню;
- тонування та лакування виробу.

2. Виготовлення декоративного козацького ковша:

- створення ескізу- козацького ковша та її орнаменту;
- підготовка матеріалу для виробу та його обробка;
- розмітка та нанесення елементів візерунка;
- різьблення основних елементів орнаменту;
- різьблення допоміжних елементів;
- створення фону;
- карбування фону;
- оздоблення козацького ковша додатковими елементами;
- обробка виробу наждачним папером;
- попереднє лакування виробу;
- шліфування;
- оздоблення виробу;
- повторне лакування виробу.

4. Інкрустація, інтарсія і маркетрі (100 год.)

Різновиди мозаїки: інкрустація, інтарсія і маркетрі.

Специфіка інкрустації та інтарсії виробів різними матеріалами.

Практична робота:

- виготовлення картини методом інкрустації;
- підготовка деревини;
- перенесення ескізу на поверхню;
- інкрустація металом;
- інкрустація бісером;
- шліфування;
- покриття захисними матеріалами.
-

5. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (20 год.)

Пізнавально-ігрові програми, вікторини, конкурси.

Екскурсії для ознайомлення з природою, історією й культурою краю.

Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв.

Зустрічі з народними майстрами.

6. Підсумкове заняття (4 год.)

Проведення виставки дитячих робіт.

Відзначення кращих учнів.

Завдання на літо.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Сформовані предметні та життєві компетентності

Пізнавальні:

- історія обробки деревини людством;
- базові види різьблення;
- поняття текстури деревини;
- закони композиції;
- основні принципи розробки робіт з деревини;
- традиційні та сучасні види різьблення. Яворівське різьблення;

Практичні:

- вміння читати ескізи та креслення та виконувати за ними вироби різного ступеня складності;
- вміння грамотно добирати кольори при оздобленні виробів;

Творчі:

- вміння застосовувати теоретичні знання на практиці під час виготовлення роботи;
- вміння використовувати в роботі основи композиції та кольорознавства;
- навички розробки декоративних композицій;

Соціальні:

- вміння працювати самостійно, у складі окремої групи, колективу;
- здатність до аналізу творів та декоративних композицій;
- здатність формулювати власну творчу ідею.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Основний рівень, четвертий рік навчання

№ п/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		усього	теоретичні заняття	практичні заняття
1.	Вступне заняття	2	2	-
2.	Рельєфне різьблення	18	6	12
3.	Плоске різьблення із заоваленим фоном	60	8	52
4.	Рельєфне різьблення із підібраним фоном	78	8	70
5.	Рельєфне прорізне (ажурне) різьблення	54	14	40
6.	Підсумкове заняття	4	4	
Разом		216	42	174

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік.

Правила поведінки в колективі.

Організаційні питання.

Робоча кімната. Інструменти та матеріали.

Загальні правила безпеки.

Правила поведінки в навчальному кабінеті, закладі.

Правила дорожнього руху.

Протипожежна безпека.

Санітарно-гігієнічні вимоги. Освітлення робочого місця.

Правила техніки безпеки під час роботи з різьучими інструментами.

2. Рельєфне різьблення (18 год.)

Види рельєфного різьблення та його специфіка.

Особливості пластичної виразності форм.

Інструменти та матеріали.

Правила техніки безпеки.

Технологія рельєфного різьблення.

Орнаментальні мотиви. Способи перенесення на площину.

Практична робота:

- тренувальні вправи для вивчення рельєфного різьблення.

3. Плоске різьблення із заоваленим фоном (60 год.)

Технологія. Основні орнаментальні мотиви. Характерні відмінності між різьбленням із заоваленим фоном та «подушечним» різьбленням.

Практична робота:

1. Тренувальні вправи:

- підготовка дерев'яної пластини до різьблення;
- перенесення рисунка орнаменту;
- прорізування різакон заглиблень;
- заовалювання прорізаного контуру з боку фону;
- моделювання пластики зображення;
- карбування контуру фону;
- полірування пластини наждачним папером.

2. Виготовлення панно «Птахи»:

- малювання ескізу панно;
- прорізування різакон заглиблень під час різьби рослинного орнаменту;
- прорізування різакон заглиблень силуетів птахів;
- заовалювання прорізаного контуру рослинного орнаменту з боку фону;
- моделювання зображення птахів;
- моделювання рослинного орнаменту;
- обробка виробу наждачним папером;
- тонування виробу морилкою;
- шліфування та лакування панно.

3. Виготовлення кухонної дощечки:

- підготовка деревини;
- нанесення ескізу;
- випилювання виробу;
- художнє різьблення;
- шліфування та оздоблення роботи.

4. Рельєфне різьблення із підібраним фоном (78 год.)

Технологія. Специфіка цього виду різьблення.

Схема поетапного виконання.

Практична робота:

Виготовлення декоративної скриньки з елементами рельєфного різьблення з підібраним фоном:

- підготовча робота;
- випилювання деталей скриньки та обробка їх наждачним папером.
- підганяння та склеювання деталей скриньки;
- відділення кришки скриньки від основи виробу;
- нанесення орнаменту на кришку скриньки;
- підрізання контуру малюнка на кришці;
- створення фону орнаменту;
- підчищення та вирівнювання фону плоскими стамесками і клюкарзами;
- моделювання зображення основних мотивів орнаменту;
- моделювання зображення другорядних мотивів орнаменту;
- підрізання контуру малюнка на основі скриньки;

- створення фону орнаменту на бокових частинах скриньки;
- підчищення та вирівнювання фону;
- моделювання зображення основних мотивів орнаменту;
- моделювання зображення другорядних мотивів орнаменту;
- лакування або вошіння роботи (на вибір).

Самостійні роботи:

«Складання орнаментальної композиції з рослинним орнаментом»,
«Складання орнаментальної композиції з поєднанням зображень людей, тварин, рослин»:

- малювання ескізу;
- виконання різьблення;
- оздоблення виробів.

5. Рельєфне прорізне (ажурне) різьблення (54 год.)

Технологія виконання. Схема виконання. Способи виготовлення виробів.

Специфічні інструменти та пристрої.

Загальна технологія моделювання зображення в ажурному різьбленні.

Практична робота:

Різьблення виноградного грона:

- перенесення на дерев'яну пластину рисунка;
- випилювання контуру грона лобзиком;
- підрізання різакон контурів листка;
- підрізання напівкруглими стамесками контурів грона;
- підчищення стамесками контурів;
- моделювання пологими стамесками западин та опуклостей візерунка;
- вирізання прожилок листка, його завалення;
- надання різними стамесками опуклої форми ягідкам грона;
- моделювання візерунка стебла;
- надання стеблу потрібної фактурності;
- обробка виробу наждачним папером;
- тонування виноградного грона морилкою різних відтінків;
- оздоблення виробу способом вошіння.

6. Підсумкове заняття (4 год.)

Проведення виставки дитячих робіт.

Відзначення кращих учнів.

Завдання на літо.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Сформовані предметні та життєві компетентності

Пізнавальні:

- специфічні риси гуцульського різьблення;
- різьблення по дереву у побуті українського козацтва;

- використання геометричних знань при підготовці до гуцульського різьблення;

Практичні:

- тренувальні вправи при виконанні елементів гуцульського різьблення;
- виготовлення козацької булави та ковша;

Творчі:

- вміння застосовувати теоретичні знання на практиці під час виготовлення роботи;
- вміння використовувати в роботі основи композиції та кольорознавства ;
- вміння розробляти декоративні композиції;

Соціальні:

- вміння працювати самостійно, у складі окремої групи, колективу;
- здатність до аналізу творів та декоративних композицій;
- здатність формулювати власну творчу ідею.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Вищий рівень, перший рік навчання

№ п/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		усього	теоретичні заняття	практичні заняття
1.	Вступне заняття	4	4	-
2.	Орнаменти	52	10	42
3.	Рельєфне різьблення. Барельєф	56	12	44
4.	Рельєфне різьблення. Горельєф	54	10	44
5.	Накладне (наклейне) різьблення	46	10	36
6.	Підсумкове заняття	4	4	-
Разом		216	40	176

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття (4 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік.

Правила поведінки в колективі.

Організаційні питання.

Робоча кімната. Інструменти та матеріали.

Загальні правила безпеки.

Правила поведінки в навчальному кабінеті, закладі.

Правила дорожнього руху.

Санітарно-гігієнічні вимоги.

2. Орнаменти (52 год.)

Призначення орнаменту.

Види орнаментів.

Практична робота:

Виготовлення орнаменту на картині:

- вибір орнаменту;
- виготовлення ескізу;
- нанесення на заготівку;
- різьблення орнаменту.

3. Рельєфне різьблення. Барельєф (56 год.)

Технологія. Специфіка, зображення людей і тварин на барельєфі.

Послідовність виконання барельєфа. Оформлення виробу.

Практична робота:

Виготовлення роботи «Птах на гілці»:

- малювання ескізу;
- підготовка дерев'яної пластини до різьблення;
- перенесення малюнка на площину;
- прорізання контурів малюнка різакром і стамесками;
- вибирання фону напівкруглими стамесками;
- підчищення та вирівнювання фону пологими та плоскими стамесками;
- чорнове моделювання стамесками силуету птаха;
- чорнове моделювання стамесками силуету гілки;
- підчищення силуету птаха пологими стамесками;
- підчищення силуету гілки пологими стамесками;
- різьблення дрібної деталей силуету птаха;
- різьблення дрібної деталей силуету гілки;
- моделювання пологими стамесками западин та опуклостей;
- обробка виробу наждачним папером;
- тонування виробу;
- оздоблення виробу.

4. Рельєфне різьблення. Горельєф (54 год.)

Технологія.

Специфіка зображення на горельєфі.

Послідовність виконання горельєфа.

Оформлення виробу.

Практична робота:

Виготовлення горельєфа:

- малювання ескізу;
- підготовка дерев'яної пластини до різьблення;
- перенесення малюнка на площину;
- прорізання контурів малюнка різакром і стамесками;

- вибирання фону напівкруглими стамесками;
- підчищення й вирівнювання фону пологими та плоскими стамесками;
- чорнове моделювання стамесками силуетів;
- підчищення силуетів пологими стамесками;
- різьблення дрібних деталей;
- моделювання пологими стамесками западин та опуклостей;
- обробка виробу наждачним папером;
- тонування виробу;
- оздоблення виробу.

5. Накладне (наклейне) різьблення (46 год.)

Технологія накладного різьблення.

Способи приклеювання та лакування накладного різьблення.

Практична робота:

Виготовлення скриньки з накладним різьбленням:

- малювання ескізу;
- виготовлення скриньки;
- випилювання накладок;
- різьблення центрального візерунка;
- тонування та лакування центрального візерунка;
- кріплення елементів різьблення на основі скриньки;
- лакування скриньки.

6. Підсумкове заняття (4 год.)

Проведення виставки дитячих робіт.

Відзначення кращих вихованців.

Завдання на літо.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Сформовані предметні та життєві компетентності

Пізнавальні:

- історія впливу архітектурних стилів на обробку деревини;
- види плоскорельєфного різьблення;
- основні поняття композиції;
- види скульптурного різьблення;
- прийоми композицій у коренепластиці;
- техніки оздоблення готових робіт креслення;

Практичні:

- вміння читати креслення й виконувати за ними вироби різного ступеня складності;
- вміння виготовляти предметно-декоративні, сюжетно - тематичні та об'ємні композиції;

- здатність вміло добирати кольори при оздобленні виробів;
- володіти різною технікою різьблення;

Творчі:

- вміння застосовувати теоретичні знання на практиці під час виготовлення роботи;
- вміння використовувати в роботі основи композиції та кольорознавства ;

Соціальні:

- вміння працювати самостійно, у складі окремої групи, колективу;
- здатність до аналізу творів та декоративних композицій;
- здатність формулювати власну творчу ідею.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Вищий рівень, другий рік навчання

№ п/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		усього	теоретичні заняття	практичні заняття
1.	Вступне заняття	4	4	-
2.	Скульптурне різьблення	90	30	60
3.	Монументально-декоративна скульптура	40	40	-
4.	Скульптура малих форм	80	10	70
5.	Домове різьблення	60	10	50
6.	Лісова скульптура	46	6	40
7.	Підсумкове заняття	4	4	-
Разом		324	104	220

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття (4 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік.

Правила поведінки в колективі.

Організаційні питання.

Робоча кімната. Інструменти та матеріали.

Загальні правила безпеки.

Правила поведінки в навчальному кабінеті, закладі.

Правила дорожнього руху.

Санітарно-гігієнічні вимоги.

2. Скульптурне різьблення (90 год.)

Специфіка скульптурного (об'ємного) різьблення.

Історія та походження. Види різьблення.

Розвиток об'ємного різьблення в Україні. Відомі майстри.

Практична робота:

- тренувальні вправи з використанням тесла й сокири;
- виконання грубої обробки форми за допомогою великих напівкруглих стамесок;
- надання стамесками основних форм виробу;
- довільна робота над пластикою;
- довершення форми виробу.

3. Монументально-декоративна скульптура (40 год.)

Технологія різьблення монументально-декоративної скульптури.

Проект журнального столика. Виготовлення ескізу.

Малювання деталей скульптурного оздоблення.

4. Скульптура малих форм (80 год.)

Практичне значення скульптури малих форм.

Технологія і специфіка різьблення цього виду.

Інструменти і матеріали.

Правила техніки безпеки.

Практична робота:

Виготовлення настільного свічника:

- малювання ескізу;
- малювання деталей;
- визначення послідовності виготовлення;
- підготовка деревини для роботи;
- виготовлення основи та підставки свічника;
- надання форми основі свічника за допомогою сокири й тесла;
- обробка основи свічника напівкруглими стамесками;
- прорізання основних поглиблень різакон і висвердлювання;
- моделювання форми основи свічника пологими стамесками (лицьовою та зворотною гранями);
- чистова обробка форми;
- різьблення дрібних деталей;
- приклеювання основи виробу до підставки;
- шліфування виробу наждачним папером;
- проведення опоряджувальних робіт.

5. Домове різьблення (60 год.)

Зовнішнє оформлення житла.

Внутрішнє оздоблення житла.

Оформлення присадибних ділянок. Варіанти огорожень.

Практична робота:

Виготовлення маски:

- підготовка деревини;

- нанесення малюнка;
- первинна обробка;
- різьблення основних рис обличчя;
- шліфування виробу; декоративне покриття роботи.

6. Лісова скульптура (46 год.)

Декоративні та виставкові можливості лісової скульптури.

Технологія обробки заготовок.

Демонстрація готових виробів.

Практична робота:

- первинна обробка заготовок;
- моделювання форми скульптури пологими стамесками;
- різьблення дрібних деталей;
- обробка виробу наждачним папером, його шліфування і лакування.

7. Підсумкове заняття (4 год.)

Проведення виставки дитячих робіт.

Відзначення кращих вихованців.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці повинні знати:

- основні дані про різьблення як один із видів народної творчості;
- дані про деревину та її види;
- особливості тригранно-виїмчастого різьблення;
- специфіку виконання контурного різьблення;
- мотиви геометричного й контурного різьблення;
- історію виникнення, технологію та специфіку яворівського різьблення;
- елементи та мотиви орнаментів яворівського різьблення;
- основні дані про гуцульське різьблення;
- елементи й мотиви різьблення у побуті українського козацтва;
- способи виконання інкрустації, інтарсії і маркетрі;
- дані про інструменти та матеріали для інкрустації, інтарсії і маркетрі;
- види та технологію рельєфного різьблення;
- мотиви орнаментів рельєфного різьблення.
- види рельєфного різьблення;
- дані про барельєф і горельєф;
- послідовність виконання барельєфного та горельєфного різьблення;
- види орнаментів та засоби їх виконання;
- послідовність виконання накладного різьблення;
- види скульптурного різьблення;
- технологію скульптурного різьблення
- домове різьблення.

Вихованці повинні вміти:

- користуватися столярним інструментом;
- використовувати природний матеріал для виготовлення декоративних виробів;
- користуватися різьблярським інструментом;
- виконувати елементи тригранно-виїмчастого, контурного та геометричного різьблення;
- виконувати опоряджувальні роботи;
- виконувати елементи яворівського різьблення;
- поєднувати яворівське та геометричне різьблення;
- виконувати елементи гуцульського різьблення;
- поєднувати різьблення з інкрустацією;
- виконувати інкрустацію різними матеріалами;
- розрізняти види рельєфного різьблення;
- підбирати та заовальювати фон;
- виконувати пластику елементів орнаменту;
- правильно готувати та відбілювати вироби;
- розрізняти види рельєфного різьблення;
- моделювати пластику зображення;
- ліпити зображення з глини або пластиліну;
- правильно тонувати вироби;
- чітко виконувати скульптурне опрацювання;
- розрізняти види скульптурного різьблення;
- складати прості та складні орнаментальні композиції;
- виконувати креслення;
- моделювати та виконувати пластику елементів скульптурного різьблення;
- використовувати домашнє різьблення для прикрашання житла;
- моделювати пластику зображення;
- тонувати і лакувати вироби.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ГУРТКА РІЗЬБЛЕННЯ ПО ДЕРЕВУ

Основне обладнання	Кількість
Матеріали	
Деревина	5 м ³
Крейда	5 наборів
Лак	3 банки
Клей ПВА	5 банок
Клей «Момент»	2 шт.
Інструменти	

Шерхебелі	2 шт.
Шило	2 шт.
Стусло	2 шт.
Електродріль	1 шт.
Електролобзик	1 шт.
Електроточило	1 шт.
Киянка	12 шт.
Кліщі	3 шт.
Коловорот	2 шт.
Комплект різьбярського інструменту	5 к-т
Комплект столярних інструментів	5 к-т
Круглогубці	1 шт.
Кусачки	2 шт.
Струбцини металеві	4 шт.
Молоток	3 шт.
Набір викруток плоских	1 набір
Набір викруток хрестоподібних	1 набір
Сокира мала	2 шт.
Набір свердл різного діаметра	2 набори
Набір стамесок	3 наборів
Напилки драчові	6 шт.
Напилки личкувальні	6 шт.
Ножиці побутові	5 шт.
Ножівка для повздовжнього розпилювання	2 шт.
Ножівка для поперечного розпилювання	2 шт.
Пензлики різних розмірів	10 шт.
Пилка по металу	6 шт.
Плоскогубці	2 шт.
Рашпілі (круглі, напівкруглі, квадратні, плоскі)	По 2 шт.
Рейсмус	1 шт.
Рубанок	4 шт.
Сокира велика	2 шт.
Контрольно-вимірювальні інструменти	
Лінійка металева	12 шт.
Метр складний	1 шт.
Циркуль шкільний	6 шт.
Штангельциркуль	2 шт.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Антонович Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво. - Львів: Світ,
2. Афанасьев А. Ф. Різьба по дереву. - М.: Культура и традиции, 2002.
3. Бобрищев К. С. Секреты народного ремесла. - Полтава, 1994.
4. Буриков В.Г., Власов В.Н. Домовая резьба. - М.: Нива России .1994.
5. Гушулей Й.М. Загальнотехнічна підготовка учнів у процесі трудового навчання. - Т.,2000.
6. Гушулей Й.М. Теорія і практика загальнотехнічної підготовки учнів у процесі трудового навчання. – К.,2000.
7. Коноваленко А. М. Основы столярного ремесла. - К.: Искусство,
8. Матвеева Т.О. Мозаїка та різьблення по дереву. - К.: Вища школа,1993.
9. Мельниченко П. П. Оздоблення садиби виробами з деревини. - К.: Урожай, 1993.
10. Микитчук В. И. Руками сельского умельца. - К.: Урожай, 1989.
11. Навчальні програми з позашкільної освіти. Науково-технічний напрям. Заг.ред. Н.І.Савенко, О.В.Биковська – К.:Основа,2014.
12. Німенко А. Лісові фантазії. - К.: Веселка,1991.
13. Програми з позашкільної освіти. Художньо-естетичний напрям. Випуск 2 – К.:Грамота,2009.
14. Семенцов А.Ю. Резьба по дереву. - М.: Современное слово,1998.
15. Тимків Б. М., Кавас К. М. Виготовлення художніх виробів з дерева. - Львів: Світ, 1995.
16. Хворостов А. С. Чеканка. Инкрустация. Резьба по дереву. - М.: Просвещение, 1985.
17. Шумега С. С. Технологія виготовлення художніх меблів. - К.: Вища школа, 1994.
18. Шумега С. С. Технологія виготовлення художніх виробів з дерева. - Львів: Світ, 2001.
19. Яковлева К. Г. Лесная скульптура. - М.: Лесная промышленность,1988.